

УДК 371.382:373.3

DOI 10.31654/2663-4902-2022-PP-4-71-78

Пихтіна Н. П.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
pnykhtina@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6684-436

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ У ЗДО

У статті, завдяки аналізу досліджень проблеми дидактичної гри у ЗДО і висновків фахівців-практиків, представлений педагогічний потенціал дидактичних ігор та особливості їх використання на заняттях у ЗДО. Обґрунтована сутність дидактичної гри як сучасного і визнаного методу навчання і виховання дітей, що інтегрує освітню, розвивальну і виховну функції в ігровій ситуації та дозволяє розв'язувати різноманітні освітні завдання.

Охарактеризовані наступні функції дидактичних ігор: активізація навчально-пізнавальної діяльності дітей, їх пізнавальної сфери; розвиток позитивної мотивації дітей до навчання, підвищення працездатності.

Розгляд педагогічних можливостей дидактичної гри здійснено з врахуванням її структури, обов'язковими компонентами якої є: навчальне і виховне завдання, ігрові дії, правила, результат.

Проаналізовані освітні функції ігрових правил, ігрових дій, контролю за їх виконанням, кінцевого результату. Доведена важливість єдності структурних компонентів дидактичної гри як умов оптимізації пізнавальної та практичної діяльності дітей.

Визначені критерії класифікації дидактичних ігор, з урахуванням керівництва грою педагогом та особливостями організації діяльності дітей.

Встановлена відсутність єдиної, чіткої і вичерпної класифікації дидактичних ігор. Здійснений аналіз існуючих класифікацій за навчальним змістом, пізнавальною діяльністю дітей, ігровими діями і правилами, організацією і взаєминами дітей, за роллю вихователя; фіксованими і прихованими правилами.

Розглянуті етапи реалізації дидактичних ігор: підготовка до проведення дидактичної гри, її проведення, аналіз. Обґрунтована необхідність дотримання їх послідовності та особливостей реалізації, що забезпечує високу ефективність освітнього процесу у дошкільному закладі.

Досліджені можливості використання різних видів дидактичних ігор у повсякденному житті та на заняттях.

Сформульовані перспективи подальших наукових пошуків щодо використання дидактичної гри у самостійній ігровій діяльності дітей з метою формування у них соціальної компетентності.

Ключові слова: гра, дидактична гра, структура дидактичної гри, класифікації дидактичних ігор, етапи дидактичної гри.

Постановка проблеми. Необхідність визначення педагогічної цінності дидактичних ігор, їх загальної природи та педагогічних умов організації, зумовлювала науковий пошук у багатьох педагогічних системах та психологічних теоріях. Головною ідеєю використання педагогічних можливостей дидактичної гри є специфіка навчання дітей самостійно і творчо вирішувати поставлені перед ними завдання.

Визначення педагогічних можливостей дидактичної гри пов'язане з розумінням її загальної природи. Для дітей дошкільного віку гра має виняткове значення, оскільки слугує для них цікавим засобом навчання і праці, відповідною віку формою виховання та способом пізнання навколишнього світу. У грі дитина природньо засвоює нові знання, уміння, навички.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи теорії розвитку дитини засобами дидактичної гри закладені у дослідженнях науковців різних часів., та інших. Зокрема, розкрита роль ігрової діяльності, визначені можливості гри у формуванні особистості дитини-дошкільника в освітньому процесі ЗДО (Д. Ельконін, Д. Менджеріцька, Н. Михайленко, А. Усова), досліджені особливості становлення різних видів діяльності дитини та її інтелекту в дошкільному віці (Л. Виготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, О. Запорожець).

У працях останніх десятиліть висвітлені можливості організації ігрової діяльності дітей (Л. Артемова Л. Лохвицька, Н. Пихтіної), її потенціалу в навчанні та вихованні дошкільників (Є. Зворигіна, З. Плохій, О. Савченко), на заняттях у ЗДО (Н. Гавриш, К. Крутій).

Формулювання цілей статті. Попри широке використання дидактичних ігор на заняттях у ЗДО, у межах з різних видів діяльності дошкільників, під час їх повсякденного життя, постає необхідність аналізу і узагальнень досліджень педагогічного потенціалу дидактичних ігор.

Виклад основного матеріалу. Дидактична гра є складним, багатоплановим педагогічним явищем. Це сучасний і визнаний метод навчання і виховання дітей, що виконує освітню, розвивальну і виховну функції, які діють в органічній єдності, і в процесі якого в ігровій ситуації вирішуються різноманітні навчальні та виховні завдання.

Дидактична гра, традиційно, спрямована на формування у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок.

А. Усова наголошувала на педагогічних можливостях гри щодо підвищення дитячої працездатності: в ігрових умовах дитина може зробити значно більшу кількість вправ, не стомлюючись; ігри виявляють і вдосконалюють властиву дітям спостережливість. Проте, на її думку, гра захоплюватиме дитину лише в тому разі, якщо приноситиме радість і задоволення.

У процесі ігрової діяльності створюються особливо сприятливі умови для засвоєння дітьми нових знань і вмінь, для формування в них таких важливих якостей людського розуму, як здатність виконувати дії в розумовому плані, символічно замінювати реальні об'єкти й оперувати подібною заміною з пізнавальною метою. Гра сприяє розвитку здібностей, що надають дитині можливість надалі самостійно здобувати різноманітні знання і їх використовувати відповідно до вимог життя [5].

Гра не допускає примусу і є процесом добровільним. Гравці не висувають перед собою дидактичної мети і завдань, їх цікавить тільки ігровий результат. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються [7, с. 34].

Особливості впливу дидактичних ігор на розвиток дитини свого часу досліджували Є. Тихеева (ігри з дидактичною лялькою, іншими іграшками, з предметами побуту, природним матеріалом, ігри для мовленнєвого розвитку), Ф. Блехер (ігри для математичного розвитку), Л. Венгер (дидактичні ігри і вправи для сенсорного розвитку), А. Бондаренко (роль словесних дидактичних ігор у розвитку самостійності й активності мислення дитини).

Дидактичні ігри застосовуються у навчанні та вихованні дітей. Їх основна особливість визначена назвою: це навчальні ігри. Виховне та освітнє значення дидактичної гри не виступає відкрито, а реалізується через ігрове завдання, ігрові дії, правила.

За оцінкою О. Леонт'єв, дидактичні ігри відносяться до «ігор рубежів», будучи перехідною формою до тієї неігрової діяльності, яку вони готують. Ці ігри сприяють розвитку пізнавальної діяльності, інтелектуальних операцій, що є основою навчання [7, с. 37]. Дидактичні ігри, ігрові заняття та ігрові прийоми підвищують ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять у неї елемент цікавості. Дидактична гра є не тільки засобом засвоєння окремих знань та вмінь, але й сприяє загальному розвитку дитини, формує здібності, задовольняє дитячу допитливість, залучає її до активного пізнання оточуючого світу,

допомагає оволодіти засобами пізнання зв'язків між предметами та явищами (Л. Артемова, О. Запорожець, К. Щербакова та ін.).

Задля формування пізнавального інтересу дошкільників, вихователі важливо використовувати структуру дидактичної гри та її особливості. Саме структура дидактичної гри відрізняє її від інших видів ігор і вправ.

У формуванні пізнавального інтересу дошкільників, важливу роль відіграють такі структурні компоненти дидактичної гри як *дидактичне завдання, правила, ігрові дії, результат*. Відсутність будь-якого з названих компонентів призводить до того, що гра зупиняється і перетворюється в дидактичну вправу чи звичайну бесіду з використанням дидактичного матеріалу (іграшок, картинок, реальних предметів), що дуже часто зустрічається в практиці роботи дошкільних закладів.

Дидактичне завдання визначається метою виховання і розвитку дітей у відповідності з програмами, за якими працюють у ЗДО, де для кожної вікової групи визначено об'єм знань, умінь і навичок, якими повинні оволодіти діти.

Для вибору дидактичної гри необхідно знати рівень підготовки вихованців, оскільки в іграх вони повинні оперувати вже наявними знаннями і уявленнями. Тому, визначаючи дидактичне завдання, потрібно перш за все мати на увазі, які знання, які уявлення дітей повинні засвоюватися дітьми, і закріплюватися, які розумові операції у зв'язку з цим мають розвиватися, та які якості особистості дітей можна формувати засобами дидактичної гри.

У кожній дидактичній грі є своє *навчальне завдання*, що відрізняє одну гру від іншої. Основна функція *ігрових правил* – організувати дії, поведінку дітей. Правила можуть забороняти чи дозволяти гру, робити її цікавою, напруженою.

За оцінкою Л. Артемової, правила гри мають моральні норми, вимоги до поведінки дітей, регулюють взаємовідносини гравців і є важливим фактором виховання дітей [2, с. 17].

За оцінкою Л. Артемової, *правила гри* є завжди обов'язковим для всіх гравців. Їх дотримання привчає дітей дотримуватися норм поведінки, поліпшує спілкування з однолітками. Якщо діти виконують правила, між ними встановлюються гармонійні стосунки, порушення чи невиконання правил окремими дітьми, призводять до конфліктів, до небажання гратись [1].

Виконання правил дидактичної гри спрямовується і контролюється *ігровими діями*. Розвиток ігрових дій залежить від задуму організатора гри. Іноді і діти, готуючись до гри, вносять свої пропозиції.

Ігрові дії можуть бути дуже різноманітними, відповідно до віку дітей. У іграх малих дітей ігрові дії полягають у розкладанні картинок, наслідувальних рухах тощо. Ігрові дії старших дітей складніші, оскільки вони вимагають, взаємодії одних дітей з іншими, послідовності, черговості виконання дій, іноді інтелектуальних: порівняння, зіставлення, описування тощо.

Дидактична гра має *результат*, що є її фіналом та додає завершеності. Він виступає у формі вирішення поставленої навчальної задачі і дає дітям моральне і розумове задоволення. Для вихователя результат гри є показником рівня досягнень дітей [7].

Відповідно до означеної структури, у дидактичній грі як формі навчання, взаємодіють навчальна (пізнавальна) та ігрова (цікава) сторони. Відповідно до цього вихователь одночасно навчає дітей і бере участь у їхній грі, а діти граючись навчаються. Здатність дидактичної гри навчати і розвивати дитину через ігровий задум, дії і правила О. Усова визначає як автодидактизм.

Вихователь, як керівник гри, спрямовує її в необхідне дидактичне русло, активізує її хід різними прийомами, підтримує інтерес до гри, підбадьорює дітей.

В організації пізнавальної активності дошкільників використовуються різні *види дидактичних ігор*. Їх розрізняють за *навчальним змістом, пізнавальною діяльністю дітей, ігровими діями і правилами, організацією і взаєминами дітей, за роллю вихователя*. Перераховані критерії класифікації властиві всім іграм, але в одних іграх виразніше виступають одні ознаки, в інших – інші. У різних джерелах представлено більш як 500 дидактичних ігор, але чітка їх класифікація за видами відсутня.

Прийнято розрізняти два основні види ігор: *ігри з фіксованими, відкритими правилами та ігри з прихованими правилами*. Прикладом ігор першого виду є більшість дидактичних, пізнавальних і рухливих ігор. До цієї групи відносять розвивальні, інтелектуальні, музичні ігри, ігри-забави.

До другого виду відносять сюжетно-рольові ігри, де правила існують не чітко. Вони представлені в нормах поведінки відтворюваних героїв [7, с. 21].

Відповідно до того, яка група правил має в дидактичній грі визначальне значення, її відносять до певного виду. Так, в іграх, де провідну роль відіграють операційні правила, джерелом визначеності ігор є різноманітність можливих комбінацій і партій. Це так звані *комбінаторні ігри*. Матеріальними ігровими засобами в таких іграх можуть бути розкреслені поля, жетони, букви алфавіту. Прикладом такої гри може бути зоологічне лото [5, с. 154].

До другого виду дидактичних ігор належать *ймовірнісні ігри*. Основними тут є процесуальні правила, зміст яких і обумовлює характер ігрового процесу. Прикладом таких ігор є різноманітні вікторини, мета яких - закріпити знання дітей та розвинути логічне їх мислення.

Часто ігри співвідносяться зі змістом навчання і виховання дітей. У цій класифікації заслуговують на увагу такі види ігор: *ігри з сенсорного виховання; ігри з мовленнєвого розвитку; ігри я ознайомленню з природою; з формування елементарних математичних уявлень* тощо. Перерахованими видами ігор не вичерпується широкий спектр дидактичних ігор та ігрових прийомів для дітей. У педагогічній практиці вказані ігри використовуються переважно як самостійні або у поєднанні з іншими видами ігор: рухливими, сюжетно-рольовими та іншими.

Тож основна особливість дидактичних ігор полягає в тому, що вони створюються дорослими з метою навчання та виховання дітей.

За оцінкою науковців і практиків (Л. Артемова, А. Бузова С. Козлова, Кулікова, Н. Пихтіна), організація дидактичних ігор педагогом здійснюється за трьома основними *етапами*: підготовка до проведення дидактичної гри, її проведення, аналіз. Дотримання їх послідовності та особливостей реалізації забезпечують високу ефективність освітнього процесу у дошкільному закладі.

Підготовку до проведення дидактичної гри складають:

- 1) відбір гри відповідно до завдань виховання і навчання, зокрема: поглиблення і узагальнення знань, розвиток сенсорних здібностей, активізація психічних процесів (пам'яті, уваги, мислення, мовлення) тощо;
- 2) встановлення відповідності відібраної гри програмовим вимогам виховання і розвитку дітей певної вікової групи;
- 3) визначення найбільш слушного часу проведення дидактичної гри;
- 4) вибір місця для гри, де вона може бути успішно реалізована;
- 5) визначення кількості гравців (вся група, невеликі підгрупи, індивідуально);
- 6) підготовка необхідного дидактичного матеріалу для обраної гри (іграшки, предмети-замінники, реквізит);
- 7) підготовка до гри самого вихователя: осмислення ходу гри, свого місця в грі, методів керівництва грою;
- 8) підготовка до гри дітей: збагачення їх знаннями, уявленнями про предмети і явища довколишнього життя, необхідними для вирішення ігрового завдання [7].

На думку А. Сорокіної, А. Бондаренко, А. Бузової, *проведення дидактичних ігор включає:*

- 1) ознайомлення дітей зі змістом гри, з дидактичним матеріалом, який буде використаний в грі (показ предметів, картинок, коротка бесіда, в ході якої уточнюються знання й уявлення дітей про них);
- 2) пояснення ходу і правил гри, з акцентуванням уваги дітей на їх поведінку відповідно до правил гри, на чітке виконання правил;
- 3) показ ігрових дій, у процесі якого вихователь вчить дітей правильно виконувати ігрові дії, як способів досягнення потрібного результату;
- 4) визначення ролі вихователя в грі, його участі як гравця, уболівальника або арбітра. Міра безпосередньої участі вихователя в грі визначається віком дітей, рівнем

їх підготовки, складністю дидактичного завдання, ігрових правил. Беручи участь в грі, педагог спрямовує дії гравців (порадою, питанням, нагадуванням);

5) підведення підсумків гри – відповідальний аспект керівництва нею, оскільки за результатами, яких діти досягають у грі, можна судити про її ефективність, про те, чи буде вона з цікавістю використовуватися дітьми у самостійній ігровій діяльності. При підведенні підсумків вихователь наголошує на умовах успішного результату гри, подоланні труднощів, дотриманні дисциплінованості дітей [4].

Розвиток інтересу дітей до дидактичних ігор, формування ігрової діяльності у більш старших дітей (4–6 років) досягається тим, що вихователь ставить перед ними завдання, що ускладнюються. Тому ігрова діяльність старших дошкільників стає більш усвідомленою, вона більшою мірою направлена на досягнення результату, а не на сам процес. Але і для них керівництво грою має бути оптимальним для збереження у дітей відповідного емоційного настрою, невимушеності і відчуття задоволеності від розв'язання поставлених ігрових дидактичних завдань [3].

В організації дидактичних ігор важливо враховувати правильне поєднання у грі наочності, слова вихователя і дій самих дітей з іграшками, ігровими посібниками, предметами тощо.

Л. Артемова до наочності відносить:

- 1) предмети, якими грають діти і які складають матеріальний центр гри;
- 2) картинки, які зображають предмети і дії з ними, що виразно виділяють призначення, основні ознаки предметів, властивості матеріалів;
- 3) наочний показ, пояснення словами ігрових дій і виконання ігрових правил [1].

За допомогою словесних пояснень, вказівок, вихователь спрямовує увагу дітей, упорядковує, уточнює їх уявлення, розширює досвід. Його мова сприяє збагаченню словника дошкільників, опануванню ними різних форм навчання, сприяє вдосконаленню ігрових дій.

Керуючи іграми, вихователь використовує різні засоби впливу на дошкільників. Виступаючи як учасник гри, він непомітно для дітей спрямовує гру, підтримує їх ініціативу, співпереживає з ними радість гри. Інколи педагог розповідає про яку-небудь подію, чим створює відповідний ігровий настрій і підтримує його під час гри. Він може і не включатися в гру, але як умілий і чуйний режисер, зберігаючи її самодіяльний характер, керує розвитком ігрових дій, дотриманням правил і непомітно для дітей веде їх до певного результату. Підтримуючи і пробуджуючи ігрову активність дітей, педагог робить це найчастіше не прямо, а опосередковано: виражає здивування, жартує, використовує різного роду ігрові сюрпризи і тому подібне [6].

Розгортання гри визначається темпом розумової активності дітей, успішністю виконання ними ігрових дій, рівнем засвоєння правил, їх емоційними переживаннями, мірою захопленості. У період засвоєння нового змісту, нових ігрових дій, правил і початку гри, темп її, природно, більш сповільнений. Надалі, коли гра розгортається і діти захоплюються, темп її прискорюється. До кінця гри емоційний підйом ніби спадає і темп її знову сповільнюється. На думку А. Усової, не варто допускати зайвої повільності і непотрібного прискорення темпу гри: швидкий темп викликає інколи розгубленість дітей, невпевненість, невчасне виконання ігрових дій, порушення правил. Сповільнений темп прискорює стомлюваність дітей, знижує їх емоційну й емоційну активність.

У дидактичній грі завжди є можливість несподіваного розширення і збагачення її задуму у зв'язку з виявленими дітьми ініціативою, питаннями, пропозиціями. Уміння утримати гру в межах встановленого часу – велике мистецтво. Вихователь може ущільнювати час гри за рахунок скорочення своїх пояснень. Чіткість, лаконічність описів, розповідей, реплік є умовою успішного розвитку гри і виконання вирішуваних завдань.

Завершуючи гру, педагог повинен викликати у дітей інтерес до її продовження, створити радісну перспективу. Зазвичай він розробляє варіанти знайомих дітям ігор і створює нові ігри – корисні і захоплюючі.

На думку Н. Пихтіної, у методиці керівництва дидактичними іграми важливим є *аналіз проведеної гри*. Він спрямований на виявлення прийомів її підготовки і проведення, а саме: які прийоми виявилися ефективними в досягненні поставленої

мети, що не спрацювало і чому. Це допоможе удосконалювати як підготовку, так і сам процес проведення гри, уникати помилок. Аналіз дозволить виявити індивідуальні особливості в поведінці і характері дітей а, отже, правильно організувати індивідуальну роботу з ними. Самокритичний аналіз використання гри відповідно до поставленої мети, допомагає варіювати гру, збагачувати її новим матеріалом в подальшій роботі [7].

Висновки. Таким чином, внаслідок аналізу досліджень проблеми дидактичної гри у ЗДО, ми з'ясували, що головне значення дидактичних ігор полягає у суттєвому підвищенні пізнавального інтересу дошкільників до навчальної діяльності. З допомогою гри заняття стає яскравим, емоційно насиченим; активізується навчально-пізнавальна діяльність дітей; розвивається їх позитивна мотивація до навчання; активізуються пізнавальна сфера дитини (виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу), підвищується їх працездатність.

Використання дидактичних ігор та дидактичного матеріалу робить освітній процес цікавим, створює у дітей бадьорий настрій, полегшує засвоєння нового матеріалу. Різноманітні ігрові дії, за допомогою яких дитина розв'язує те чи інше розумове завдання, підтримують і посилюють її пізнавальний інтерес.

Ефективність використання дидактичної гри на заняттях зумовлюється дотриманням структурних елементів, які відрізняють її від інших видів ігор та вправ. Єдність структурних компонентів дидактичної гри спонукає дітей до пізнавальної та практичної діяльності. Забезпечення єдності структурних компонентів гри з урахуванням керівництва грою педагогом та організацією діяльності дітей є головними критеріями класифікації дидактичних ігор, які співвідносяться зі змістом навчання та виховання в ЗДО.

Встановлено відсутність єдиної, чіткої і вичерпної класифікації дидактичних ігор. Як правило всі дидактичні ігри групують за навчальним змістом, пізнавальною діяльністю дітей, ігровими діями і правилами, організацією і взаєминами дітей, за роллю вихователя.

Керівництво дидактичними іграми є одним з найважливіших аспектів успішного використання даних ігор в освітньому процесі ЗДО. Керівництво передбачає цілеспрямовану діяльність вихователя на всіх етапах її проведення – від підготовки до гри до аналізу її результатів. Керівництво грою важливе з огляду планування роботи вихователя, урахування програмових завдань, визначення перспектив розвитку кожної дитини в групі.

Встановлено, що методично важливо використовувати дидактично-ігровий матеріал, відповідний до віку дитини та програмового змісту гри, навчально-виховних завдань, визначених відповідно до чинних програм виховання і розвитку дітей дошкільного віку.

Дидактичні ігри широко використовуються на заняттях з різних видів діяльності, під час повсякденного життя, але найчастіше їх використовують на занятті. Ігри сприяють підвищенню ефективності навчання дітей у закладі дошкільної освіти, кращій підготовці до навчання в школі. Багато дидактичних ігор спрямовані на узагальнення знань, їх систематизацію. Такі ігри дуже зручно використовувати для діагностики досягнень дітей.

Перспективи подальших розвідок. Проте, результати здійсненого нами аналізу педагогічного потенціалу дидактичних ігор не вичерпують усіх аспектів означеної проблеми. Подальші наукові пошуки можуть стосуватися використання дидактичної гри у самостійній ігровій діяльності дітей з метою формування у них соціальної компетентності.

Література

1. Артемова Л. В. Вчися граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят. Київ: Томіріс, 1995. 112 с.
2. Артемова Л. В., Янківська О. П. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку. Київ, 1997. 126 с.
3. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія. Київ: Видавничий дім «Слово», 2004. 376 с.

4. Бузова А. Дидактичні ігри: організація та керівництво. *Дошкільне виховання*. 2002. № 7. С. 12–14.
5. Дудова Т. Дидактична гра господиня навчального процесу. *Дошкільне виховання*. 2004. № 7. С. 24–25.
6. Зотова Р. М. Класифікація групових і індивідуальних занять з дітьми дошкільного віку. *Дошкільний навчальний заклад*. 2007. № 2. С. 12–20.
7. Пихтіна Н. П. Теорія і методика ігрової діяльності дітей: навч. посібн. Ніжин, 2016. 328 с.
8. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навч.-метод. посібн. / за ред. Н. В. Гавриш, О. О. Лінник, Н. В. Губанова. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.

References

1. Artemova, L.V. (1995). Vchys hraiuchys. Navkolyshnii svit u dydaktychnykh ihrakh doshkilniat [Learn by playing. The surrounding world in preschoolers didactic games]. Kyiv: Tomiris [in Ukrainian].
2. Artemova L. V. & Yankivska O. P. (1997). Dydaktychni ihry i vpravy v dytiachomu sadku [Didactic games and exercises in a kindergarten] Kyiv [in Ukrainian].
3. Bohush, A. (2004). Movlennievi rozvytok ditei vid narodzhennia do 7 rokiv [Speech development of children from birth to 7 years]. Kyiv: Vydavnychi dim 'Slovo' [in Ukrainian].
4. Burova, A. (2002). Dydaktychni ihry: orhanizatsiia ta herivnytstvo [Didactic games: organization and management]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 7, 12–14 [in Ukrainian].
5. Dudova, T. (2004). Dydaktychna hra hospodynii navchalnoho protsesu [The didactic game is the mistress of the educational process]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 7, 24–25 [in Ukrainian].
6. Zotova, R.M. (2007). Klyasyfikatsiia hrupovykh i individualnykh zaniat z ditmy doshkilnoho viku [The classification of group and individual classes with preschool children]. *Doshkilnyi navchalnyi zaklad – Preschool educational institution*, 2, 12–20 [in Ukrainian].
7. Pykhtina, N.P. (2016). Teoriia i metodyka ihrovoi diialnosti ditei: navchalnyi posibnyk [Theory and methods of children game activity: study guide]. Nizhyn [in Ukrainian].
8. Havrysh, N.V., Linnik O.O. & Hubanova O.O. (2007). Suchasne zaniattia v doshkilnomu zakladi [Modern lesson in a preschool institution]. Luhansk: Alma-mater [in Ukrainian].

Pykhtina N.

candidate of Pedagogical Sciences (PhD),
a Docent of the Department of Preschool Education
Nizhyn Gogol State University
npykhtina@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6684-436

PEDAGOGICAL POTENTIAL OF DIDACTIC GAMES AND PECULIARITIES OF THEIR USE DURING THE CLASSES IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with the problem concerning the pedagogical potential of didactic games and the specifics of their use in classes in preschool education. The theoretical base of the paper comprises the analysis of research on the problem of didactic games in preschool education institutions and the conclusions of practicing specialists. The essence of the didactic game is considered in the article as a modern and recognized method of teaching and raising children, which integrates developmental and educational functions in the game situation and allows solving various educational tasks. The following functions of didactic games are characterized in the paper: activation of educational and cognitive activities of children, their cognitive sphere; the development of children's positive motivation to study, the improvement of working capacity. Examining the pedagogical possibilities of the didactic game is carried out by considering its structure and its mandatory components.

The educational functions of game rules, game actions, control over their implementation, and the final result are analyzed in the article. The importance of the unity of the didactic game structural components as a condition for optimizing children's cognitive and practical activities is proved. The criteria for the classification of didactic games are determined.

It is found out that there is no single, clear and comprehensive classification of didactic games. Thus, the analysis of existing classifications is carried out: by educational content, cognitive activity of children, game actions and rules, organization and relationships of children, by the role of the educator; by fixed and hidden rules.

The stages of didactic games implementation are considered in the article: preparation for conducting a didactic game, its implementation, analysis. There is a substantiated need to adhere to their sequence and specifics of implementation, which ensures high efficiency of the educational process in a preschool institution. Therefore, possibilities of using different types of didactic games in everyday life and in classes are explored.

Prospects for further research regarding the use of didactic games in children's independent game activities with the aim of forming their social competence are formulated in the paper.

Key words: game, didactic game, structure of a didactic game, classification of didactic games, stages of didactic game.